

2008. július 20.

VII. évfolyam 7. szám

nyitó oldal
impresszum
beküldési feltételek
költség hozzájárulás
kapcsolat



Tartalom

próza, versek

Baka István:
Tűzbe vetett evangélium
Balázs Gyula: Önmagam felé...
Baranyi Ferenc: Vers
Bárdos László: A zárójel bezárul
Bittner János: Elveszített éjszakák
Bodó Csiba Gizella: Virradat
Fetykó Judit: Megvátás
G. Ferenczy Hanna: Virágoskert
Hoitsy Horváth Edit:
Elment a vonatom
Jahoda Sándor: Néma beszéd
Jeney András: Már nem tudod meg
Kisslaki László:
Göblyös Sára esküvője
Köves József: Zenebohóc
Ligeti Éva: Boldogság hozzám
Millei Ilona: Charon hajóján
Móricz Eszter: Nehéz a szépről írni
Nógrádi Gábor: Gyönyörködni
Pápai Aranka: Bodri
Péter Erika: A pargai kék
Pintér László: Amerika, Amerika
Sárközi László:
A Fehér Elefánt étteremben
Soós József: Korhadó idő
Szenti Ferenc: A csongrádi tanyán
T. Ágoston László:
Tükörponty a harangozónak
Verzár Éva: Ápel úr



elfeledettek

Fodor József

A vizeken borzonganak a hattyúk
Bánat
Egy elengedett madárna
Hálás vers a szeretetért
Hú társad: Éneked
Még laklak világ
Mily nagyot mertél
Nép
Pacsirta
Sóhajtás a földhöz

Baranyi Ferenc



VERS

azokért,
akiket a törődés oxigénjének hiánya
fuldoklóvá alázott:
az esztendők terhét meggörnyedve cipelőkért,
hogy emberré egyenesedhessenek a végső
számvetés előtt még;
a betegség szégyenétől elhagyatva pirulókért,
hogy méltósággal szégyeníthessék meg
a test pökhendi esettségeit;
a magányosság telétől szüntelenül didergőkért,
hogy fennakadjon rajtuk egy átutazó mosoly
és sugarat nyilalljon vacogó szívükig;
az elhagyott, gyámoltalan gyermekekért, akik
rémülten reszketik a világot, mert nincs, aki
leleplező bölcsességgel a nevéen nevezné nekik
azt;
a szeretet nélkül cseperedőkért,
hogy ne vénüljenek meg fiatalon -
egyszóval mindazokért,
akiket a társtalanság légszomja
hálálkodni késztet
a rájuknyitott ajtón beáramló
agyonszennyezett levegőért is.

(1980)



Bárdos László

A zárójel bezárul

Túrd — kihez beszélek? —, hogy legalább
a példamondatok elpárologjanak.
Hadd ne remegjen előtted, ott
— ott és most — kocsonyaállaga mind,
hívatlanul, hívogatón
(esetek, arcok, vállak, dombhajlatok)
a múlt s féljelen bűvöleteknek,
műveleteknek; bűvészkedj csupán

Könyvajánló

A
MERCATOR STÚDIO
kiadásában megjelent
e-könyvek innen is
nyithatók

Bányai Tamás: Csikánó
Bittner János: Rohanj!
Fetykó Judit:
Az ablakvitéz
Fetykó Judit:
Epreskert
G. Ferenczy Hanna:
A kereszt árnyékában
G. Ferenczy Hanna:
Túl a netovábbon
Kamarás Klára:
Letenyei fák
Kaskótó István:
Számadás
Kárpáti Tibor:
Csillagzápor
Sárközi László: Csikágó
Sárközi László:
Hellén szerenád
Pápay Aranka:
Örvények felett
Várad József:
A próbára tett táltos
Verzár Éva:
Tüzet viszek...



A szerző 70. születésnapjára
jelent meg, régi és új
novellák, versek
gyűjteménye.

[katt](#)



Ajánlott Honlapok

gondolatok

Ady Endre: Kozmopoliták
Aszalós Sándor:
A Horthy-rendszerről röviden



kortársak, mesterek

Vészi Enre

A hadihelyzet megszövegezése
A helyreállt rend
A rendezvény vége
A világ beteg
Az ezüst kehely
Egész és meg nem bontható
Elveszett évek erdeje
Háború után
Jégbe metszett ébredés
Költő vagyok
Válasz nélkül



pesti szemle

Andressew Iván: Előbb kellett volna
Domokos Zsuzsa: A ló másik oldala
Szabados Krisztián: Nekünk annyi
Szendrei Lőrinc: Luxusnácik
Váncsa István:
Gondolkodó magyarok
100 éves a Nyugat



partnereink



K.u.K. Könyv és Lapkiadó



Mercator Stúdió
Elektronikus Könyvkiadó

míveltséged alapműveletein.

Íme már

a nagyfogalmak, főbenjáró

kategóriák golyócskái

osztanak, szoroznak.

Ez lesz a távolság, az *üveg golyó*:

lásd át, máris megkaptad, meg ám.

Most már magaddal kell feldúsítanod

megannyi jól megülededett

arany szabályt. Üledékedből

a test megindul, karok épülnek, hátha, hátha...

S vissza — nos, vissza ne nézhess. Fődnek

már csak a bűn jár: pragmatizált felejtés.

Kihez beszélek? Beszéltem amúgy is,

az már a múlté. Már mindig, eleve,

tudod, a kezdet: kezdetemben

ez a beszéd.

2001.május 15.



Kmetty János: Városligeti fák

Aurin
Fantázia, Irodalom,
Művészet
Baka István Alapítvány
BARÁTOK
Irodalom. Művészet
Digitális Irodalmi
Akadémia
Hetedhéthatár
HUMANISTAmozgalom
Irodalmi Rádió
Közkinccs
Litera
Irodalmi Portál
Magyar Elektronikus
Könyvtár
Mercátor Stúdió
Elektronikus Könyvkiadó
Másképp látók
Papiruszportál
Táncsics Alapítvány
Tiszatáj
Vadalma
Irodalmi Fórum

Munkatársaink Honlapjai

Batta Eszter
Csíki András
Kamarás Klára
Kaskötő István
Kömlös Attila
Köves József
Polgár András
T.Agoston László
Váradi József
Végh Sándor



Kornis Mihály
mesterkurzusa

**A VILÁG MINT
KÉRDÉS**

bővebbet itt

próza, versek

Szerkesztő, próza: Kaskötő István
Szerkesztő, versek: Kamarás
Klára



Köves József
Zenebohóc



Szenti Ferenc
A csongrádi tanyán

Majdnem az ablak alatt magasodik egy fa. Micsoda madár ugrálhat rajta? Szollár soha nem volt tisztában a természettel, azon töprengett, feketerigó vagy varjú fészkelődik-e a fán. Könnyökölve bámult kifelé, a sötét madarat figyelte a zöld ágak között.

Unta az értekezletet. Végignézte az embereket, s alig bírta leplezni keserű unalmát. Ocsvai szónokol, egyre jobban belelovalja magát lehetetlen elképzeléseibe, illetve megközelíthetetlen elmélkedésébe.

Igen, megközelíthetetlen, ez a pontos meghatározás, mert ma nem tud odafigyelni; csak félmondatok, fél szavak jutnak el a zöldposztós asztalig, amelynél ücsörög: takarékosság... megtakarítás... valamilyen sorozatot meg kell indítani... az új, négysebességes magnó hibái, aztán a termelékenység...



Lásd **Könyvajánló**.



Sárközi László
A Fehér Elefánt étteremben

... imádom hasam, de az éttermek
légköre feszélyez és nem szeretem;
enni és étkezni – két külön dolog

s ezzel csak most szembesült értelmem,
amint belapátolva a levesem,
a második fogást elem hozod:

rakott húst, ropogósra sült sajttal
a tetején s fényes késedet nézem,
hogy a tejfölt gondosan rákened

gyakorlott kézzel, kipirult arccal
s homályból villan rám felismerésem:
ugyan ki tanított volna nekem

ilyet, vezetve kezével kezem,
hogy nézd: ezt így kell, mert így is lehet...



Csillag a küszöbön.

Halld, hogyan élek én tovább
emlékezet-lombok között, hol
igyekszem zölden átvonulni
egy őskorinak képzelt kiszáradt akác
elüszkösödött mosolyával,
e nyárutó napfény-melegében.

Tudd, ez jelenlétem Kertje,
hol érleli már
a Holt-Tisza-ág siráma
az Időt
a víz sebét napfényes régi köveken.



Millei Ilona
Charon hajóján

Charon hajóján hallgat a csalogány,
szeli a vizet az ócska ladik,
fény se öleli, hullám se ringatja,
a kopott deszkákon a halál lapít.
Nem szól lágy dallam bűvös furulyán,
feketén bög a szörnyű óceán.
Ne szólj ma semmit, álmodjunk.
Álmodjunk arról, hogy meghalunk,
s emlékeinket őrzi őszi sár,
erdők lombja, felhők, a nyár,
virágok szirma, hullott, rőt avar,
mit a titkokkal terhes déli szél kavar.
S, ha semmivé leszünk, akik vagyunk,
bizonyosság lesz létünkre fiunk.
Charon hajóján hallgat a csalogány,
szeli a vizet az ócska ladik,
fény se öleli, hullám se ringatja,
kopott deszkáin a halál lapít.
Nem szólunk semmit, álmodunk
arról, hogy emlékszik ránk a fiunk.
S míg szeli a vizet a Charon-hajó
a parton dalba kezd az árva csalogány,
varázsos dallam szól bűvös furulyán.



a vendég

Kmetty János
festőművész
1889-1975



próza, versek

Szerkesztő, próza: Kaskó István
Szerkesztő, versek: Kamarás Klára



Nógrádi Gábor GYÖNYÖRKÖDNI! NAP-FÖLD! HALANDÓ PÁROS!

A hanyatt dűtött fű kútból kinő,
embert gyönyörű görcsbe hevítő,
énekekhez jogot adó, s halálhoz.
Nap-föld! Sorsodat rettegi a város!
Sötétség lobban, s ölelt, ölelő
tűnik. Jaj, hívlak, s nincs bennem erő:
karom ványadt hívó a vállaláshoz.
Teszek, veszek. Foltok a lepedőmön.
Álom kerít, hazuggá szőtt anyag.
Tarts meg hazám, hiszen kibírtalak,
s tőled kapott arcommal arcod őrzöm.
Félő férfi – félemberként – idélek
drága, siess! És őrizz meg egésznek!



Fetykó Judit Meváltás

... nem tudlak megváltani,
csak elfogadni, dédelgetni,
úgy ahogy vagy, magadért szeretni.
Itt van belül a jó és rossz kulcsa,
mi döntjük el magunkból kiindulva,
a képmásra visszamatat önnön ujja,
a zár egyforma, egyenlő az esély,
mi kell? — a jó, a rossz a cél,
melyért mindent megtesz az ember, s néha fél...
A végtelen valamennyi atomja,
az emlékezés összes foszlánya,
genetikánk minden variánsa
kevés hozzá, minden, mind kevés,
ami tőlem telik az is oly csekély,
— lehetek, aki altatót mesél,
ki ruhádat naponta igazítja,
lehetek animusom szerető párja,
dédszülőm gondoskodó unokája,
... és még mi is? Mi is lehetnék?
Az isteni adományokból ha kaptam,
ezernyi formában, tudatlan
számatlan, ezernyi változatban



Pintér László AMERIKA, AMERIKA

Zuhogott a decemberi eső. A tenger felől fújó viharos
szél egész nap rángatta, lóbálta a keskeny utca fölött lógó,
sárgás fényt szítáló lámpákat. Egy-egy autó sisteregve
szántott bele az aszfalton összegyűlt tócsákba, a rossz idő
miatt azonban, járókelőt csak ritkán lehetett látni.

Késő este volt, tíz óra is elmúlt, amikor Vera
Montenau észrevétlenül besurrant a Román Nagykövetség
épületébe. Megrázta fejét, hosszú szőke hajáról lesöpörte
az esővizet. Felpillantott a lépcsősor felső fokán álló,
mérges tekintetű asszonyra, aki köszönés nélkül, a
fogadószoba felé intett.

- Oda menjen be az elvtársnő! – parancsolta románul
- Mindjárt jönnek.

Vera körülnézett a helyiségben. Ceausescu különböző
pózkokban felvett nagyméretű festményei lógtak a falakon.
Mellszobra, feleségének aranykeretes képe mellett
díszelgett az íróasztalon. Nem maradt sok ideje a
nézelődésre: aktatáskával a kezében, idős férfi lépett be a
terembe. Bozontos szemöldöke alól meglepetten nézte a
széplányt, majd mindketten bemutatkoztak. Helyet
foglaltak az íróasztalnál.



Jeney András Már nem tudod meg

Tüdőembóliában haldokolva,
Kiégetett szívű agyaggolyóbis...
Üres medrében lángol a folyó is,
Levélen hullafolt virul, s a rozsdá.

Ufó-idő a holnapot tapodja,
Évmilliókra sivatagi port hint,
Szőlőtökére fejsze vési: volt, nincs;
S ha mentenéd, lennél világ bolondja.

Hektárnyi zöld ha gyógyírt is lehelne,
Kristály bor íze, mondd, kinek teremne? –
Míg érleled, doppingolt pillanat lehangy.

adhatom a mindennapokat,
nem ígérhetek jobb holnapokat,
sem gazdagabb, több magunkat.
Magadnak kell a boldogságot megtalálni,
csak segíthetek jó úton járni.
Nem tudlak, nem akarlak megváltani.

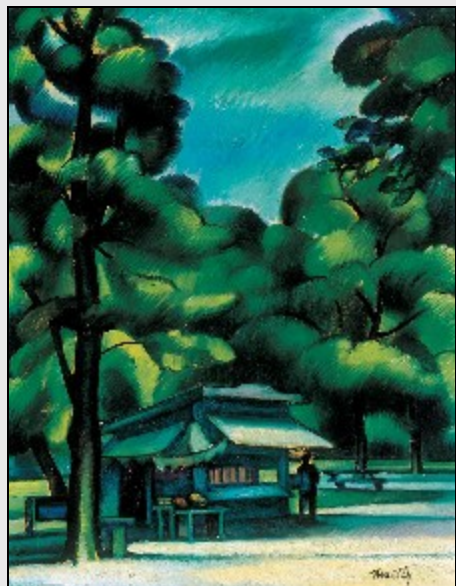


Verzár Éva
Ápel úr

Míg felesége a teheneket fejte, Ábel uraság nagy gondossággal, nagy szakértelemmel, pipettával egyenként megetette az anyjuk nélkül maradt kisnyulakat. Utána illatos szappannal kezét mosott, bement a konyhába, leült a kockás abrosszal terített asztal mellé és várt. Ábel úr, igazi úr volt. S hogy honnan ered urasága?

Régi történet.

Ábel úr nagyapja, Bokor András idejére esik annak magyarázata, amikor a bombák úgy hulltak az égből, mint nyári viharban a jégverés. A Bokor házra is ráesett egy jókora lövedék, de akkora, hogy híre-nyoma sem maradt a zsuppfődeles háznak, s mindez az égi áldás azért, mert határvonalnak számított falujuk. Az éppen kapát forgató család, kinn a mezőn, a törökbúza táblákban húzta meg magát, amikor felfedezték az eget elsötétítő gépeket. Mikor véget ért a nagy haddel-hadd, látva a füstöt, s a mindent beborító port, úgy határoztak, hogy nem mennek haza hat gyermekükkel. Túl veszélyes lenne. A kacsaringós ösvényt lábuk közé fogva, meg sem álltak, míg el nem értek egy nagyfalut, ahol úgy gondolták, nyugalomban élhetnek tovább, beljebb az Olt és a Feketeügy között, Háromszék ölelésében.



Kmetty János: Városliget



Futsz hát vele, s nem is fáj már, mi eltűnt,
Mert élni kell, pusztuljon bár a Földünk;
És már sosem tudod meg azt: a Föld – te vagy.



Móricz Eszter
Nehéz a szépről írni

A valóságról írni
mindig nehéz.
Nehéz igazat,
valót, s jót írni.
Nehéz megírni,
ahogy libben a szél,
tűz a nap a
látóhatár fölött.
Ahogy suhintja
a szél a zöld ágakat.
Nehéz írni szépről,
mikor omló
falakat bedőlni látsz.
Ahol virág helyett
fegyvert fognak
a suhancok.
Ahol demagóg
elméletet gyárt
néhány embertársad.
Nehéz a jóról
papolni szüntelen.
Csak magaddal hiteted el,
hogy van még
a világon szépség,
amit észre kell venni,
kitárt karokkal
befogadni a világot.



Kisslaki László
Göblyös Sára esküvője

Gombkötő kántortanító megdörgölte a szemét. Különösképp, ma nem a serpenyőképű hold zavarta meg álmát, mint ahogy azt már vagy hatvan éve teszi vele, de még nem jutott eszébe az öregnek, hogy arrébb húzza a priccset. Hirtelen valami rettenetre riadt. Rögtön meglátta a boszorkánytáncot járó lángvörös árnyakat a falon. A rémület marokra húzta szívét. Kipillantott a vályogfalba vésett kicsi ablakon.

- Szent Isten! Ég a fűrészmalom! – jajdúlt fel döbbszenten.

Még csizmát se rántott, hanem csak úgy mezténláb ugrott ki az ágyból, hogy félreverje a harangot. Természetesen a kántorság mellett, mint harangozó, az is



Hoitsy Horváth Edit ELMENT A VONATOM...

1997. október

Olyan ez, mint egy hosszú, rossz,
szagadót, s mégis összeálló álom:
elment a vonatom...

Az utolsó – a legeslegutolsó,
nem lesz másik, hát mért is ácsingózom
magam az elhagyott peronon...?

- hisz' felszedték a talpfát is már,
és felszedték a síneket;
törten hever halomba' minden;
már feltúrták a töltést és az árkot,
csak néhány papírgalacsint
kerget a nyegle, „mit-nekem” szél
- neki mindegy, sín nélkül is rohan,
üzemanyag és szerelvény se kell,
de én anyátlanul

csak állok itt a peronon –
olyan ez, mint egy végeérhetetlen,
gonosz, szagadott, összeálló álom...

Gyúrt papírlapkék a fejem körül,
szállnak és visszajönnek;
- nekik mindegy: a szél is megteszi,
de nekem az egy, az egyetlen esélyem
túnt el az utolsó vonattal.

Zsebembe' jegy – értéktelen – lapul,
s érvénytelen menetrend...

Hát szétszórták, s összesöpörték vágyaim –
hát feltépték, akár a sít –
a megrongált töltés ledől...

Mit csinálhatnék...?

Eltépem azt az utolsó jegyet –
eltépem én és lefekszem
a megmaradt talpfák közé...

És fejem fölött elrobog – az álom...



Baka István Tűzbe vetett evangélium

Mint papírhulladékkal teli réten
ételt keresgélő kutya,
futkos pupillám a szemfehéren,
de Istenre nem talál soha.

Vágóhíd személgödrei, ti véres-
tályogos koldusszemek,
ti láttátok Őt, aki egykor
kigondolt benneteket?

Vadnyulak, akiket a róka
úgy lóbál fogai között,
mint tömjénfüstölőt – utolsó
percekben láttátok Őt?

a hivatalához tartozott. Az ajtóban az olyan megtorpant,
legyintett és visszafeküdt a pokróca alá.



Soós József Korhadó idő

Szavak síkosra fagynak
mélység kutyái ugatnak,
csillagok égnek feketére.

Korhadó idő kérge
sebeket szakít a tenyérre.



Péter Erika A pargai kék

A szomszédos csöpp öbölben
zöld szirt ül a tenger-ölbőlben.
Pislog a pargai kék,
hunyorog a víz, a lég,
s mint hatalmas Gólemek,
sütkéreznek a hegyek.
A tenger itt sima, selymes,
napsütéses, engedelmes.
Izzad a hatalmas szikla,
verítéke kristálytisza.
Zeusz fallosza lehetne.
(Héra rá vár estelente.)

Félrenéznék a habok.
Párgán a kék felragyog.

(2008-06-10)



Pápai Aranka Bodri

- Valamirevaló vidéki porta nem létezik házőrző nélkül
– szögezte le a sógor. - Egy ilyen szép udvarba nem is
akármilyen való...

Márpedig neki tudnia kellett, igazi vidéki gyerek volt,
sőt hegyvidéki, ahol nem csak házőrző, de komoly
munkatárs is volt a kutya és hűséges barát a hegyi
magányban élő pásztoroknak.

Ágak közt zápor serceg, mintha
Magdolna fésülné hajját,
villámlik — szikrát vet sörénye,
nézem eszelős-boldog mosolyát.

A hold-tonzúrás éjszakában én is
prédikáljam hülye vizeknek,
hogy a Mennyek Országá ők,
hol ponty-arkangyalok lebegnek?

Futkos pupillám, mint a réten
szemét közt turkáló kutya,
papír, papír — Isten nevét nem
írom reád többé soha.

(1977)



Bittner János
ELVESZÍTETT ÉJSZAKÁK

Vadság helyett szelíd és áradó
a lelkünket kitöltő érzélem.
És ismerős a mozdulat, a szó,
a gesztusok, ha hazaérkezem.
Szerelmünk rég nem kontrol nélküli,
nem harapunk, tépünk, nem karmolunk...
Egymásra nézve már nem távoli
vidéket látunk. Nem héják vagyunk.

Még csak nem is galambok: csókjaink
testvéri csókok. Újabb titkokat
nem adnak többé mindennapjaink,
de megnyugvást és biztonságot ad,
hogy hozzám érsz, tudod, mit gondolok,
vesémbe látsz, hogy rám hajtod fejed,
hogy este vársz - Egy pár apró dolog:
örök kötés, vad éjszakák helyett.



Balázs Gyula
Önmagam felé...

Önmagam felé indulok, míg a Hold
Vetít utamra fényt, amerre lépek.
Kint oly közel lett, mi egykor távol volt:
Csak bennem nyílhatnak új messzeségek.
S e messzeségben türkiz lángok gyúlnak,
Mert ott elevenekké lesznek e szavak
S én, hódító, ha végét vélem az útnak,
Elbukom, mert végül ők hódítanak.
Hiszen lelkem milliónyi fényév,

- Te Domokos, szerinted milyen kutya való ide? –
tűnődött hangosan az újdonsült háztulajdonos, miközben
kapuig kísérte a rokont.

- Tekintélyes.

A nyári utca kihalt volt, esteledett. Napközben erre
lovaskocsikkal tele a poros út, mert a túloldalon dolgozik a
malom, udvarán egyetlen kocsi várakozott még ekkor is.
Az őrlés halk döngicsélését úgy megszokta a füle, hogy
csak akkor hallotta Miklós, amikor odafigyelt rá, amikor
meg néha megszűnt, lett egyszerre süketté a csend.

- Hát én se olyan kényeztetett kedvencre gondoltam,
mint az anyósom Cuki kutyusa, bármilyen szeretni való is.
Nekem kutya kell, nem a szobában lustálkodó ölebecske.
Itt a községben többnyire buta korcsokat tartanak...

- Ne is folytasd. Azt akard, hogy én keressek
neked...

- Úgy is mondhatjuk..., te értesz a kutyákhoz. Nem
vérengző fenevadat szeretnék, hanem egy komoly, sz
állatot, őrizze a házat, legyen okos, megbízható jó barát...

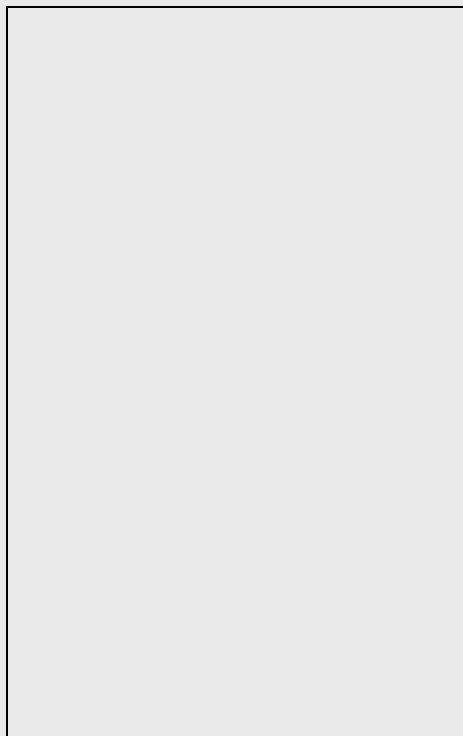


Bodó Csiba Gizella
VIRRADAT

Leng puha lépted a szélben,
Lábnymod senki se látja,
Por-kanyar szórja a légbé,
Ős-káosz új viharába.

Pók-émlék fonja a hálót,
Fényolló apróra vágja,
Éj terít homlokra békét,
a holnap vajúdva zilálja.

Velence, 2008. május



Melyben színekre bomlik a Szépség,
S melyből az Igaz s a Jó kifakadnak –
S bár kísértőm így gyötör: „Etesd csak!”,
Pedig rég tudom már, hogy e test csak
Gyarló gyarmata örök Önmagamnak.



Ligeti Éva Boldogság hozzám...

Hajam fűrtjeit lágy szellő bontja,
befonja gondom fehér szálait,
gyászos sötétjét halvány Hold oldja,
hozzá simítja ezüst árnyait.

Szürkéből éled újra a hajnal,
harmatos gyöngyét teríti elém,
üzenet titkon ábrándos dallal,
varázslatával közelít felém.

Kagylóba rejtett, érzések várnak,
mélységbe merült kékséggel ölel.
Átadja helyét múltam a mának,
boldogság hozzám, nem volt ily közel.



T. Ágoston László Tükörponty a harangozónak

– Azt mondják, te horgászni is szoktál – állította meg
a zebra előtt Monokit a sánta Kovács.

– Szoktam. Na és? Már ez is csípi a szemét valakinek?

– Nem, csak én szeretném tudni. No, nem azért,
hanem hogy azzal is telik az idő... Tudod, mióta ilyen
rokkant lettem, aztán csak ücsörgök a tévé előtt...–
hebegte zavartan az aszfaltot bámulva.– A harangozó
mondta, a Kabai bácsi. Régebben ő is horgászott, de már
eladta a botjait. Nincs aki kivigye a tóhoz. Nekem van
kocsim, meg rokkant igazolványom is. Lemehetnék
egészen a partig, nem kell a parkolóba állni. Most már újra
tudok vezetni. Meghagyták a jogsimat, csak a hivatásost
vonták vissza...

– Hm...–gondolkodott el Monoki. – Szóval te levinnél
a tóhoz... Mennyiért?

– Ugyan már, mit képzelsz? Semennyiért, csak úgy
barátságból. Nem zavarnálak ám, csak ott ülnék a parton,
nézelődnék... Nézném, hogy horgászol. Hátha rákapnék én
is. Az orvos mondta, hogy kéne valami, mert különben
csak idegel az ember. Megkaptam a kártérítést a
biztosítótul, abból vettem a kocsit. Vehetnék jó
horgászbotokat is.

A lámpa zöldre váltott. Monoki megfogta a bicegő
ember karját, és a türelmetlenül fölfölberregő autóknak
intgetve átkísérte a másik oldalra.



Hog
a sz
Hog
sze
Hog
kez
Hog
ujja
Hog
haj
Hog
riad
Hogy beszél
szívedben a bezárt szeretet.
Hogy beszél,
és mennyit mond, a körülötted vibráló csend.



G. Ferenczy Hanna VIRÁGOSKERT

A gladiólus büszke asszony,
vetélkedik a kardvirág
a szarkalábok csacska lánykák
bús özvegyek a dáliák.

A margaréták égrenézők,
árvácskák síró gyermekek -
a hortenziák bölcs tudósok
a rózsák mind szerelmesek.

A nebáncsvirág bármily kényes -
azt mondják rá, hogy nincs szíve
a viola könnyelmű préda,
titkokat rejt az estike.

A liliomok mind kacérok,
a portulácska csak nevet -
ábrándosak az őszirózsák
a szegfű mindenkit szeret.

Virágoskert az egész élet,
virágok mind az emberek -
míg köztük járok álmodozva -
virágaimra ismerek.

Aszalós Sándor A Horthy-rendszerről röviden



A Horthy-rendszernek nevezett korszak értékelése a rendszerváltás óta a magyar belpolitika ideológiai küzdelmeinek prédájává vált. A jobboldal és annak jobbszéle is a Horthy-korszakot tekinti történelmi gyökereinek és innen eredezteti az identitását. A jobboldal különös történelmi felfogását megideologizálva kívánja az egész társadalomra kivetíteni és mint egyetlen valódi „nemzeti” identitásként elfogadtatni. Fazekas Csaba történész, a Miskolci Egyetem docense helyesen fogalmazta meg: A jobboldal érzelmi alapú, a valóságos tényektől elrugaskodott, sematikus történelemszemlélet kialakításán munkálkodik.

Ennek megfelelően a jobboldali politika a Horthy-korszakot és annak prominens szereplőit minél kedvezőbb színben tünteti fel. A Fidesz „házi történészei” többször tettek arra kísérletet, hogy a húszas-harmincas évekbeli magyarországi politikai berendezkedést polgári demokráciaként azonosítsák. (Sőt, - Koltay Gábor - most épp a jobboldal – korábban a Kádár-rendszer kurzus rendezője - elkészítette a történelmietlen hamításokkal teli Horthy filmjét.) A magyar politikai jobboldalon nincs olyan szakmai álláspont sem, amely a Horthy-rendszer mint az utolsó jobboldali uralmi rendszer tagadására épül, ellenben tisztára próbálják mosni. A jobboldal és vezető pártja és annak elnöke képtelen túllépni a Horthy-rendszeren, a jobboldalon nincs egy olyan értelmiségi réteg, amely szakmai cikkek, könyvek publikálásával, a középiskolákban és egyetemeken való oktatással átformálná a történelmi tényekre alapítaná a közgondolkodást, és a „nemzeti mitosztól” eltérő és valós történelmi eseményekhez kapcsolódó szempontokat vetne fel. A rendszerváltás utáni első kormány és az MDF sérelmi politizálásának is egyik oka az, hogy a jobboldal az identitását, vagyis az 1990 utáni polgári fejlődést, a torz körülmények között születő, helyét is csak nagy nehezen találó Horthy-rendszerben találta meg. A jobboldal „történészei” munkájukban elítélik a Horthy-rendszer 1939 utáni változását, de az 1920–29 közötti állapotokat azonban rendbenlévőknek tartják, mintha Magyarországon demokratikus parlamentarizmus létezett volna és egy új „nemzeti” ideológiát felépítve dicsőítik a Horthy-rendszert. Elegendő volna kicsit elmélyülni a Horthy-korszak végtelen antidemokratikus választási rendszerében, hiszen csak 1938-ban született olyan új választójogi törvény, amely teljes körűvé tette a titkos szavazást, mert korábban a nyílt szavazás is törvényes volt, mely lehetőséget adott a „nem helyesen szavazók” elleni különféle későbbi retorziókra. A titkos választásból eredő kockázatok csökkentésére, a kormányzó Magyar Élet Párt képviselőházi többségének biztosítása érdekében azonban korrekciókat vezettek be, melyek több új korlátozást és eljárást jelentett. Jelentősen szigorodtak az életkori és műveltségi cenzusok, melynek eredményeként az 1937. évi összeíráshoz képest majd 2/3 millióval csökkent a választójogosultak száma. A kormány megbízható bázisát jelentő vidéki szavazatok így 50 százalékkal többet értek, mint a korábban is titkosan szavazó városi lakosoké. A Horthy-rendszer választójogi felfogása biztosította a hatalomból kibillenthetetlen egységes pártot azért, hogy ne következzen be a parlamenti váltógazdálkodás és ennek elkerülése érdekében a kormányzó politikai elit minden törvényes és törvénytelen eszközt bevetett.

Horthy egy levert forradalom után került hatalomba, román fegyverek és az antant-missziók segítségével. A Horthy-rendszernek súlyos tehertétele az, hogy létrejöttében és Horthy Miklós hatalomra jutásában fontos szerepet játszott a fehérterror. Megjegyezni szeretném, hogy Horthy 1920. márciusi kormányzóvá választásában a Parlament épületét és környékét a választást megelőzően megszálló Prónay-különítmény biztosította a külső feltételeket a kormányzó választási darabhoz. A Horthy-rendszer tehát az 1918–19-es forradalmak reakciója volt.

A magyar történelem egyik legfontosabb eseményei közé tartozik 1918 október 17. mert ezen a napon Ausztria népeit Károly osztrák császár és magyar király kiáltványban szólította fel, hogy a nemzetek önrendelkezési jogának értelmében hozzák létre nemzeti tanácsaikat, és Ausztriát alakítsák szövetségi állammá. A magyar kormányfő, Wekerle Sándor bejelentette, hogy a Habsburg Birodalom felbomlásával az 1723. évi I., II. és III. törvénycikk (a Pragmatica Sanctio) alapján Magyarország automatikusan visszanyerte a függetlenségét, és ezzel lehetőség adódott a polgári demokratikus átalakulásra. Az október 23.-án megalakult Magyar Nemzeti Tanács 12 pontban rögzítette a követeléseket és célokat, melyek között ott szerepelt a háború azonnali befejezése, az ország teljes függetlenségének megteremtése, mélyreható demokratikus reformok

bevezetése, - köztük a nagyszabású birtok- és szociálpolitikai reformok - általános, egyenlő, és titkos választójog biztosítása valamint a nemzetiségekkel való megbékélés az ország területi integritásának sérelme nélkül. Az októberi forradalmat elsősorban a harctéri vereség által előidézett háborús összeroppanás hirtelen bekövetkezése robbantotta ki, melyhez kapcsolódott a nemzeti függetlenség és a szociális igazság eszméje. Az elvesztett háború után a győztesek hatalmai végzeteszerű nyomást gyakoroltak a magyar forradalomra, különösen azért, hogy a magyarországi nemzetiségek elszakadási törekvéseinek túlzott támogatása során más forradalmi mozgalmak kialakulásában működtek aktívan közre és ennek következtében zajlott le a román, a szerb, a horvát és a szlovák forradalom is. A Károlyi kormány előtt ott állt a legnagyobb feladat, hogy miként lehetne a magyar függetlenség nemzeti mozgalmát, a szociális tömegmozgalmat, és a fellázadt nemzetiségek elszakadási törekvéseit összehangolni, harmóniába hozni és kiegyenlítésük által Magyarországot megmenteni?

A Károlyi-kormány nemzetközi helyzetét alapvetően a veszített háború követelményei határozták meg, s ezen nem változtatott az sem, hogy a vezetők pacifista magatartást és antantbarátságot tanúsítottak. A magyar kormány az antanttal november elején Belgrádban fegyverszünetet írt alá. A megkötött fegyverszüneti egyezmény előírta a magyar fél részére azt, hogy a kormány köteles kiüríteni a Bessztercétől Marosvásárhelyig, onnan Szegedig, a Szabadka, Baja Pécs vonalon a Drávaig húzott vonaltól délre és keletre eső területeket. Előírták továbbá a hadsereg leszerelését és az antantcsapatok szabad átvonulását. 1919. januárban az antant Budapesten tartózkodó missziójának vezetője Vix alezredes által benyújtott követelésre ki kellett üríteni a Felvidéket. A kedvezőtlen nemzetközi feltételek mellett a belső helyzet sem járult hozzá, hogy a kormány a polgári demokráciát konszolidálni tudja. A megoldhatatlan problémák és az egyre növekedő belső feszültségek közepette adta át az antant újabb ultimátumát Ferdinand Vix alezredes Károlyi Mihálynak. A jegyzék teljesen lehetetlenné tette a szociáldemokraták (SZDP) részvételével működő kormány helyzetét, mert a követelések teljesítését nem vállalhatta. Károlyi Mihály köztársasági elnök azt javasolta, hogy tiszta szociáldemokrata kormány vegye át a hatalmat. Ehelyett azonban 1919. március 21-én a szociáldemokrata párt küldöttsége aláírta az 1918. november 24-én Kun Béla vezetésével megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártjával a két párt egyesítésére és a hatalom átvételére valamint a Vix-jegyzék visszautasítására vonatkozó megállapodást. Az egyesült párt neve Magyarországi Szocialista Párt lett és 1919. március 21-én falragaszokon tudatták, hogy a Berinkey-kormány lemondott. A megalakult Forradalmi Kormányzótanács Károlyi tudta nélkül közzétett a sajtóban egy nyilatkozatot, miszerint lemond Köztársaság Elnöki posztjáról és a hatalmat átadja a kommunistáknak. Ezzel megszűnt a demokratikus köztársaság és kezdetét vette a 133 napig tartó Tanácsköztársaság, melynek kikiáltása után napokon belül megindult Románia, Csehszlovákia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság intervenciója. Az ország politikai és katonai vezetése, előtt nyilvánvalóvá vált, hogy a győztes hatalmak semmit sem hajlandók tenni a hazánkat fenyegető román, csehszlovák és szerb-horvát támadás megállítására, sőt a francia hadsereg az ország déli részén beljebb nyomult. Az újjászervezett Vörös Hadsereg számára május végén vált lehetővé önálló támadó hadművelet indítása a Felvidéken. Június elejére a magyar csapatok felszabadították Párkányt, Lévát, Selmecebányát, Zólyomot, Rozsnyót, Eperjest és Bártfát, ám az északi hadjárat kitűzött célját csak részben tudták elérni. A csehszlovák csapatokra ugyan vereséget mértek, de ezzel egy időben kiderült az is, hogy a vörös ukrán és orosz erők elég távol a magyar határtól elakadtak, vagyis a katonai harcot az országnak egyedül kell megvívnia. A helyzetet pedig csak súlyosbította, hogy a Tanácsköztársaság kormánya gyakorlatilag garanciák nélkül elfogadva Clemenceau francia miniszterelnök 1919. június 13-án küldött jegyzékét – amely az elfoglalt felvidéki területek kiürítéséért cserébe a román csapatok visszavonását ígérte a Tiszától – így elrendelte a Vörös Hadsereg csapatainak visszavonulását az északi hadjáratban elfoglalt területekről. A visszavonulás gyengítette a hadsereg morálját és elmélyítette a politikai válságot is. A katonai túlerő eleve kudarcra rendelte a Tanácsköztársaságot.

Az ország belső helyzetét nehezítette az 1918 végétől a különféle keresztényszocialista vagy parasztpárti elnevezéssel sorra megalakuló ellenforradalmi szervezetek, melyek 1919 januárjától egyre jobban aktivizálódtak és céljuk elsősorban az úri rend mentése volt. Az ellenforradalmi erők jelentős része Károlyi Gyula, Horthy Miklós, Gömbös Gyula, Kozma Miklós vezetése alatt Szegeden szerveződött és ahol egy új ideológia csírái bontakoztak ki, mely hamarosan „szegedi gondolat” néven vált ismeretessé. Legmarkánsabb képviselője és programadója ennek az irányzatnak, Gömbös Gyula, a későbbi miniszterelnök volt. A szegedi ellenforradalmi erők nem csupán a Tanácsköztársaságot utasították el, hanem a demokratikus köztársaságot is. Litván György egyik előadásában mutatott rá arra, hogy a Horthy-rendszer egyik legmaradandóbb sikere abban fogalmazható meg, hogy a nemzeti közvélemény előtt nemcsak be tudta mocskolni, de teljesen le tudta járatni, máig hatóan le tudta járatni az 1918-as demokratikus köztársaságot és az ahhoz kapcsolódó, tehát demokratikus és liberális ellenzékét. Máig élnek és máig visszhangra találnak azok az érvek, amelyeket annak idején, még a fehérterror idején szórtak még csak az élenjáró bűnbakokra, akiket akkor nem annyira, nem egyszerűen faji alapon választottak ki, hanem akik az októbristák voltak, és akiket jobban gyaláztak, mint a kommunistákat. Mert a Horthy-rendszer, kivéve az utolsó második világháborús időszakot, amikor már a Vörös Hadseregtől is kellett tartani, nem egy új kommüntől félt, hanem a demokrácia volt a fő ellensége.

A szegedi különítményesek szemszögéből az októberi forradalom olyan elfajulás volt, ami ellen azért kellett harcolni, hogy vele lehessen kompromittálni az októberi forradalom által létrejött demokráciát. Hivatkozni lehessen arra, hogy a Károlyi-kormány átadta a hatalmat Kun Béla vezette kommunistáknak, így – felfogásuk szerint - a Tanácsköztársaság az őszirózsás forradalom és az azt követő Köztársaság szerves és szükségszerű folytatása volt. A „szegedieknek” erre a felfogására azért volt szükség, mert a bolsevizmusban nem a totalitarizmust ellenezték, hanem az úri rend kiváltságvesztését, vagyis a dzsentri Magyarországot kívánták restaurálni. A szegedi ellenforradalmi erők hivatalosan „keresztény-nemzetinek” nyilvánították magukat, de a „keresztény” ebben a szóhasználatban egyáltalán nem a bibliai hiten álló kereszténységet

jelentette, hanem egyszerűen a „nemzedőt”. Az un. „történelmi egyházak” teljes elkötelezettséggel csatlakoztak a szegedi kurzushoz, átengedték a keresztény nevet az antiszemitizmus álcázásához, és így lett a két háború közötti időszak a „nemzeti kereszténység” hivatalos egyházi álláspont. A „nemzeti kereszténység” kurzuspolitikában Prohászka Ottokár alapvető politikai szerepet játszott, és Bangha Béla jezsuita lelkész volt az antiszemita ideológia egyik legharcosabb képviselője.

A Forradalmi Kormányzótanács lemondása után augusztus 4.-én a „nemzeti hadsereg” és a tisztí különítmények első alakulatai átlépik a déli demarkációs vonalat, és a Dunántúlra vonulnak. Itt megkezdődött a véres fehérterror. A Tanácsköztársaságot követő gyűlölet egyik fő oka az volt, hogy a Tanácsköztársaság elveiben, internacionalista volt ugyan, de a Vörös Hadsereg fegyverrel védte Magyarország területi integritását. Míg a szigorú nacionalista ideológiájú ellenforradalom, amelynek a területvédelem egyik legfontosabb feladata lett volna, de Franciaország hadseregének védelmében lapult meg Aradon, később Szegeden. Vagyis a szentistváni állam elkötelezett hívei az ország földarabolásában érdekelt antantnál keresték a támogatást és várták a lehetőséget a kommunista rezsimmel való leszámolásra. Ez azt a furcsa helyzetet hozta létre, hogy a vörösök antinacionalista ideológiájuk ellenére tulajdonképpen hazafiak voltak, míg a fehérek minden agresszív nacionalizmusuk dacára, saját kritériumaik alapján hazaárulók, ahogy ezt Szabó Miklós történész világosan fogalmazta meg és pontosan világított rá az 1919-t követő időszak propagandájára: „A Tanácsköztársaság iránti gyűlölet hisztérikus túllihégetése arra reagált, hogy megmutatta ama bizonyos hárommillió koldusnak, hogy ha az urak uralmát nem is lehet megdönteni, azért az urakat is meg lehet táncoltatni”. A szociáldemokrata Böhm Vilmos szemére veti Horthynak - joggal – hogy Ő és hadserege a valódi nemzeti ellenséggel, a románok ellen is⁵harcolhatott volna. Ehelyett saját népe, a védtelen és fegyvertelen munkások és parasztek tömege ellen fordult.

Horthy-korszakban született történelmi munkák alaposan vizsgálták a vörös terror során végrehajtott túszszedéseket, kivégzéseket. Váry Albert ügyész 1922-ben kiadott könyvében 590 kivégzettet sorolt fel név szerint. Ezzel szemben a különítményesek fehérterrorja során – 1919 szeptember-1920 november között – az áldozatok száma megközelítette az 5.000 főt. De nem is az áldozatok pontos száma az érdekes, hanem Horthy Miklósnak mint a nemzeti hadsereg fővezérének a felelőssége. 1919. augusztus elején személyesen adott utasítást a tisztogatások megkezdésére, de soha nem vállalta a terror felelősségét, annak ellenére, hogy a véres kegyetlenkedések és gyilkosságok nemzetközi felháborodást váltottak ki. A fehérterror szörnyűségeinek összekapcsolása Horthy nevével tehát teljes mértékben indokoltnak tekinthető.

A fehérterrornak meghatározó jellemzője volt a zsidógyűlölet, melynek kiváltó oka az volt, hogy a történelmi Magyarország feldarabolásáért, a háborús vereségért és annak nyomán előállt mély gazdasági válságért – teljesen alaptalanul - a zsidóságot tették felelőssé, és a forradalmakat is az ő számlájukra írták. A zsidóságnak tulajdonított forradalmi szerep miatt megfosztották őket a polgári jogegyenlőségtől.

A fehérterrornban hírhedté vált különítményeseknek semmilyen bántódásuk nem esett, sőt a hírhedt halálbrigád-parancsnok Ostenburg-Moravek Gyula őrnagyi rangot kapott, - akinek különítménye különös kegyetlenséggel gyilkolta meg – többek között – Somogyi Béla - Népszava felelős szerkesztője - és Bacsó Béla - Népszava segédszerkesztője - újságírókat akiknek az volt a bűnük, hogy beszámoltak a románok által meg nem szállt Dunántúlon tomboló fehérterror borzalmairól, majd a Héjjas-különítmény Kecskemét környéki vérengzéseiről. Az tény, hogy fehérterrort leleplező írásai miatt 1920. február 17-én gyilkolták meg őket, ugyanazon a napon, amikor Horthy Kecskeméten járt. Ez a látogatás feltételezi azt, hogy Horthy személyes parancsot adhatott Ostenburgnak. Ezt Beniczky Ödön korábbi belügyminiszter vallomása is bizonyítja. Az Újság c. lap a Somogyi-Bacsó-gyilkosságról, valamint Horthy különítményeinek 1919-20-i rémtetteiről a katonai ügyészség előtt elhangzott vallomást 1925. máj. 31-én a pünkösdi számában közölte. Ebben a vallomásban az egykori belügyminiszter felidézte, hogy Horthy az ő, Bethlen és még több más politikus füle hallatára azt mondta: "Akik ilyen cikkeket írnak, fürödni fognak." Az újságírók meggyilkolásának egyik nemzetközi következménye volt az, hogy a nemzetközi tekintélyű szociáldemokrata Leon Blum, aki a francia képviselőház tagja volt, a kettős gyilkosság hírére állt el attól, hogy a "trianoni szerződés legkiáltóbban igazságtalan rendelkezéseinek megváltoztatása" tárgyában felszólaljon a francia nemzetgyűlésben!

A nyíltan antiszemita Tótprónai és blatniczai Prónay Pál alezredesi rangot kapott, a különítménye, amely a fehérterror egyik élcsapata volt, az újjászervezett Magyar Királyi Honvédség egyik külön zászlóalja lett. Héjjas Iván a fehérterror idején a Duna-Tisza közti – elsősorban a Kecskemét környéki (Izsák, Orgovány) – vérengzések irányítója és végrehajtója volt, a gyilkosságokat Héjjas emberei (köréhez tartozott többek között a hírhedt Francia Kiss Mihály (1887–1957). "a hazafias érzésre" hivatkozva hajtották végre. Héjjas Iván iránt a kormányzó mindig nagy tiszteletet érzett és ahogy 1944. február 28-án a korabeli híradások beszámoltak: "A kormányzó a közlekedési miniszter előterjesztésére dr. vitéz Héjjas Iván miniszteri tanácsos osztályfőnöknek nyugállományba vonulása alkalmából az államtitkári címet adományozta". Amikor Héjjas Iván 1938. áprilisában a Magyar Fajvédők Szövetsége elnöke lett, beszédében a következőket mondta: „nekünk, akik oly elszántan vágunk ki Szegedről, és akik elsőként hoztuk világra, Mussolinét és Hitlert is megelőzve, a jobboldali ideológiát, össze kell fognunk!"

Horthy 1932 őszén Gömbös Gyulát nevezte ki miniszterelnöknek. Gömbös korábbi fajvédő programja ismert volt, amelynek képviselőjére 1924-ben külön ellenzéki pártot hozott létre. Ennek célkitűzései között szerepelt "a zsidóság által megszerzett minden földbirtoknak, ipari, kereskedelmi és banktőkének a zsidóság országos néparánya határáig való visszahódítása, [...] országos foglalkozási kataszter felállítása, biztosítandó, hogy zsidók addig nem helyezkedhetnek el sem az ipar, sem a kereskedelem, sem a szellemi foglalkozások terén, amíg foglalkozási áganként és községenként el nem érik a törvényhozás által megállapított határt".

A Gömbös-korszakban a hadsereg vezetésében és tisztikarában, valamint az állami és közigazgatási apparátus középső, tehát éppen a fontos ügyintéző szintjein jelentős mértékű változás következett be: számottevően növekedett a szélsőjobboldali felfogású és a fasizmussal rokonszenvező személyek száma. A magyar szélsőjobb felértékelődése és jelentőségének megnövekedése Gömbös Gyula miniszterelnökségének idejére tehető, akit nagy mértékben terhel a felelősség Magyarország végleges jobbra tolódásáért és a szélsőjobboldali eszmék hazai térhódításáért.

Az 1939 májusi választások során a vesztesek a baloldal és a konzervatívok lettek. A választás a nyilas mozgalom nagy sikerét hozta. A különböző nemzetiszocialista pártok – a rájuk leadott mintegy 900 ezer szavazattal - összesen 49 helyet biztosítottak maguknak az új képviselőházban. Ezzel a parlamentben is a kormányzat legerősebb ellenzékévé váltak és súlyukat növelte, hogy a kormánypárt soraiból is többen szimpatizáltak velük. A hungaristák agresszív antiszemitizmusa, németbarátsága egyes középosztályi körök, harsány szociális demagógiájuk pedig bizonyos szegényparaszti és munkásrétegek számára bizonyult vonzóknak.

Jelentős probléma volt a katonatisztek fokozódó politikai aktivitása, Werth Henrik – aki 1938 őszén került a vezérkari főnöki posztra - vezérkari főnöksége alatt azonban még jobban felgyorsult a jobbratolódás folyamata, egyre erősödött a nyilas szélsőjobboldal befolyása. Werth Henrik Horthy támogatását is annyira élvezte, hogy ez a körülmény kizárta Werth leváltását, a tisztikar hangulatát pedig végképp nem lehetett egyik napról a másikra megváltoztatni.

A parlament létezése nem változtatott a rendszer igazságtalan lényegén. A szuronyok árnyékában megválasztott képviselők gyülekezete, ahol az agresszív nacionalizmus, "fajvédelem" és haladás-ellenesség dolgában az ellenzék nagy része versengett a kormánypárttal, csupán gúnyképe volt a parlament intézményének, és diszkriminációs jogalkotásával (numerus clausus, zsidótörvények) még a formális polgári jogegyenlőséget is arcul csapta.

A parlamentről a magyar királypárti ellenzéki vezető, Payr Hugó, találóan írta 1938. október végén Horthyhoz intézett beadványában: "Nem a népnek van rá szüksége, hanem a hatalom¹³ levőknek. Mert a parlament legbiztosabb levezető csatornája a tömegindulatoknak. Ha nagy a feszültség, egy kormányváltás, ha még nagyobb: új választás mindig enyhíti a helyzetet, és egy időre új etapot, nyugalmi állapotot teremt. Ha ez nincs meg, a feszültség a hatalmon levők alatt robban, s nyomában jár a forradalom." Joggal vetődik fel a kérdés: Érvényesek-e a fasizmus lényeges jegyei a Horthy-rendszerre?

Litván György történész, szerint „Horthy rendszere már a maga korában sem volt korszerű, egy feudális maradványokkal terhelt rendszer volt, amely már akkor sem Európához kapcsolta a magyarságot. Horthy pedig személyében testesítette meg ezt a konzervatív rendszert, és összekapcsolta a konzervatív szárnyat a szélsőjobboldallal. Úgyesen elegyítette a konzervatív és szélsőjobboldali elemeket és irányzatokat, hidat tudott képezni ezek között.”

A Horthy-rendszer elsősorban a monopoltőke és a feudális maradványokkal terhelt nagybirtok hatalmát testesítette meg, de védelmezte a dzsentri és ún. "úri-keresztény-nemzeti" középosztályt, valamint a módos parasztság érdekeit is, amennyiben nem ütköztek a vezető tőkés és földbirtokos csoportok érdekeivel. A tőke és a földbirtok védelmében a rendszer egyrészt a konfliktusok csillapítására, kompromisszumra törekedett a hatalmon belüliek között, másrészt diktatórisztikus módszerekkel nyomta el a forradalmi baloldalt és szervezeteit, a munkásság és a szegényparasztság akár szervezett, akár ösztönös megmozdulásait. Az igazságtalan és antidemokratikus módszerek a rendszer állandó jellemzője volt: első években jelen volt a terror, később¹⁴ politikai megfontolásokból a "törvényesség" spanyolfala mögött folytatódott az igazságtalan és antidemokratikus "keménykedés". De a helyzettől függően, időről időre ez a "keménykedés" magasra csapott és vidéken mindvégig nyilvános maradt ("Cicáznak a szép csendőrtollak,/mosolyognak és szavatolnak,/megírják, ki lesz a követ")

A kor konzervatív politikusainak az antiszemitizmushoz való viszonya is a konzervativizmus összetettségét mutatja. Romsics Ignác két konzervatív politikus - Bethlen István és Teleki Pál – politikusi pályáját vizsgálta, és azt állapította meg, hogy a zsidósághoz való viszonyuk jelentősen különbözik. Teleki Pál első miniszterelnöksége idején hozzájárult a numerus clausust 1920-ban, és amikor Bethlen 1928-ban kissé átalakítja, enyhíti, módosítja, akkor Teleki ellenzi ezt a változtatást. Majd amikor Teleki Pál újra miniszterelnök lesz, és 1939-ben a második zsidótörvényt beterjeszti, Bethlen István szót emel ez ellen. Ugyanakkor mindketten szemben állnak azzal az agresszív, fasiszta, szélsőjobboldali-forradalmi antiszemitizmussal, amit Szálasi Ferenc és nyilas pártja vagy Böszörményi Zoltán és a Kaszáskereszties Párt képvisel.

Horthy Teleki Pálhoz 1940. október 14-én írott levelében a zsidókérdésről többek között a következőket írta: „...én egész életemben antiszemita voltam, zsidókkal sohasem érintkeztem. Túrhetetlennek tartottam, hogy itt Magyarországon minden-minden gyár, bank, vagyon, üzlet, színház, újság, kereskedelem stb. zsidókézből legyen, és hogy a magyar tükörképe – kivált külföldön – a zsidó. Azonban, minthogy a kormányzat¹⁵ egyik legfontosabb feladatának az életstandard emelését tartom, tehát gazdagodnunk kell, lehetetlen a zsidókat, kiknek minden a kezükben volt, egy-két év leforgása alatt kikapcsolni, és hozzá nem értő, leginkább értéktelen, nagyszájú elemekkel helyettesíteni, mert tönkre megyünk. Ehhez legalább egy emberöltő kell...” Ezek után érthető, hogy Horthy semmit sem tett 1938-ban az „első” zsidótörvény (1938. XV. tc.) életbe léptetése ellen. Ugyanígy viselkedett egy évvel később is, amikor Teleki Pál közreműködésével elkészített, a „második”, már fajvédelmi passzusokat tartalmazó zsidótörvényt a Képviselőház és a Felsőház elé szavazásra nyújtották be. Az úgynevezett II. zsidótörvény életbe lépett. Még a kisgazda képviselők is – akik a Horthy-rendszer ellenzékének számítottak - megszavazták a zsidótörvényeket. Horthy pedig semmit nem tett e nyílta¹⁶

faji alapon álló törvény életbe léptetése ellen és szintén fogadta 1941-ben a „harmadik”, immáron nyilván „fajvédő” zsidótörvényt (1941. XV. tc.) is.

A „zsidó törvények” benyújtása előtt Darányi Kálmán miniszterelnök a kormánypárt győri nagygyűlésén bejelentette, hogy „van zsidókérdés”, amelynek megoldását beemelte a kormányzati politikába. Egy hónappal később, április 8-án a kormány benyújtotta a képviselőházban „a társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról” szóló törvényjavaslatot, vagyis az „első zsidótörvényt”. A „második zsidótörvény” már Teleki Pál miniszterelnökhöz kapcsolódik, aki vállalta a második zsidótörvény-javaslat parlamenti keresztülvitelét. Az egyházfők és számos konzervatív politikus együttes fellépésének eredményeképpen a felsőház jelentős változtatásokat tett a törvényjavaslaton – mert beleszólva az átkeresztelés kérdésébe súlyosan sértette a keresztény egyházak jogait is - de Teleki Pál határozott ellenállása miatt enyhítő módosítások többségét az egyeztető tárgyalásokon visszavonták. A javaslat így - az eredeti szigorú rendelkezéseket megtartva, mint az 1939. évi IV tc. került be a Törvénytárba.

Bibó István fogalmazta meg a „zsidótörvények” társadalomra való hatását: „A zsidótörvények vonatkozásában felállítandó erkölcsi mérlegnek azonban a zsidótörvényhozás helyeslésének a kérdésén kívül van egy sokkalta súlyosabb tétele is: a zsidótörvény végrehajtása során napvilágra jutott társadalmi erkölcsi süllyedés. [...] Ettől kezdve szokták meg a magyar társadalom széles rétegei azt, hogy nemcsak munkával és vállalkozással lehet egzisztenciát alapítani, hanem úgy is, hogy valaki másnak a már kialakított egzisztenciáját kinézi magának, s aztán az illetőt feljelenti, nagyszülőit kikutatja, állásából kidobhatja, üzletét kiigényli, őt magát esetleg internáltatja, egzisztenciáját pedig birtokba veszi. Ezek a lehetőségek egyrészt napfényre hozták, másrészt tovább súlyosbították a magyar társadalom erkölcsi süllyedésének a folyamatát, s e társadalom tekintélyes hányadának mohó kapzsiságáról, képmutató gátlásmentességéről vagy a legjobb esetben is rideg törtetéséről olyan megdöbbentő képet mutattak, ami nemcsak az érintett zsidók számára jelentett el nem felejthető megrázkódtatást, hanem egyáltalán minden jobb érzésű magyar számára is.”

Horthy gondolkodására nem politikusi, hanem katonatiszti gondolkodás volt a jellemző, mely következtében nem tudta kellőképpen felmérni a külpolitika eseményeit, annak következményeit. Nem tudta magát kivonni a katonatisztek fokozódó politikai befolyása alól, ezt bizonyítja többek között Werth Henrik vezérkari főnökkel való viszonya is. A történelem során számtalanszor beigazolódtott, hogy a katonai gondolkodás ritkán alkalmas egy társadalom vezetésére, különösen olyan helyzetben, amilyen Magyarországon¹⁸ volt 1938 után. Ennek a szűk látókörű gondolkodásnak volt az eredménye a világháborúba való oktalan belépésünk is.

1941-ben magyar katonai csapatok lépnek Szovjetunió területére, annak ellenére, hogy a szovjet diplomácia többször is felkérte Magyarországot, hogy egy esetleges Szovjetunió elleni elkövetkező háborúban Magyarország ne lépjen be a szovjet elleni háborúba. A SZU elismerte Magyarország igényét a teljes Erdélyre, melyről Horthy is megemlékezett emlékirataiban. Szovjetunió egy nemes gesztust is gyakorol – akivel Magyarország 1934-től diplomáciai kapcsolatban volt - 1941-ben maradéktalanul visszaadta Paszkievics által zsákmányolt 1848-49-es zászlókat, és megkövette Paszkievicset. Németország 1941 június 22.-én megtámadta Szovjetuniót és utolsó lehetőségként Magyarország számára Molotov külügyi népbiztos 1941. június 23-án biztosította a moszkvai magyar követet a Szovjetunió¹⁹ békés szándékáról és a magyar revíziós törekvések támogatásáról.

Ennek ellenére Magyarország belépett a szovjet ellen a háborúba. A folytatás ismert. 1944 március 19. a német katonai megszállás, 1944 október 15. Szálasi Ferenc és náci szellemű nyilas pártjának uralma, majd 1945, amikor harcoló szovjet csapatok jöttek Magyarország területére. A jobboldali Horthy-rendszer több mint 3/4 millió magyar állampolgár elpusztulásáért felelős! Ezen a ponton érdemes elgondolkodni azon, hogy az un. jobboldal felelősége az is, hogy Magyarországon a bolsevizmus tért nyert. Mondhatnám úgy is, hogy a jobboldal egyetlen sikeres importja volt a magyarországi bolsevizmus.

Ha a Horthy-rendszert röviden értékeljük, megállapíthatjuk azt, hogy ugyan egy parlamentáris berendezkedés volt, de végtelenül antidemokratikusan és tökéletlenül működő igazságtalan áldemokrácia volt. Az antiszemitizmus különböző formákban és intenzitással a Horthy - korszak politikai és társadalmi életének integráns része volt. De nem volt fasiszta diktatúra. A Horthy-rendszerben a konzervativizmus egy elavult, megmerevedett hatalmi rendszerhez kötődött.

1./ Horthy, a kormányzó. Rendezte: Koltay Gábor. Gyártó és forgalmazó: Korona Film, 2006. 145 perc.

2./ Március 20-án az ún. Vix gyűzel követelte az ország Kelet részének kiirtását a Szegeci, Mezőföldi városnemeny vonalig és egy 40-50 ezer német katonával a rendszerben, mert rátelepedett egy uralkodó osztály kemény érdekrendszere.”

3./ A szegeci gondolat egyik alapja az ún. keresztény középosztály politikai hegemoniájának megteremtése volt, a másik pedig a radikális nacionalizmus és az antiszemitizmus.

4./ Bibó István Közéleti Társaság konferenciája: Szembenézni a XX. Századdal. 2003. május 31.

5./ Böhm Vilmos: Két forradalom tüzeiben. München, 1923, Verlag für Kulturpolitik, 477-479.

6./ A vörös uralom áldozata Magyarországon

7./ Gosztonyi Péter történész becslése szerint a fehérterror áldozatainak száma meghaladta az ötezret. Szakály Sándor történész közlése szerint a fehér terror áldozatainak száma 1.500 fő körül volt.

8./ A fehérterror sok száz zsidó áldozata volt.

9./ Ostenburg a második királypuccs alkalmával (1921. okt. 20 – 23.) különítményével Sopronban állomásozott és Károly királyhoz csatlakozott, aki Sopronban ezredesse nevezte ki. Csapatát kísérték Budapest felé a királyt, s vettek részt oldalán a budaörsi ütközetben. A puccs leverése után Ostenburg rövid ideig fogságban volt, de amnesztiában részesült.

10./ A Dunakeszi határában, a folyó partján talált áldozatok boncolásakor nyilvánvalóvá lett, hogy mielőtt fejbe lötték volna a két újságíró, szadista módon megkínózták őket. Somogyi orrcsontját betörték, egyik szemét kinyomták, Bacsó testén pedig nyolc - feltehetőleg böllérbicskától származó - mély szúrást is találtak.

11./ 1919 novemberében Orgoványban 60 baloldali embert, közöttük zsidókat mészároltak le.

12./ 1932-1936

13./ Horthy M. titkos iratai (192. o.)

14./ József Attila: Hazám

Egyetlen művészet sem csupán a nagyokból táplálkozik. Ők sem nőhetnének meg a kisebbek nélkül, az irodalomtörténet folyamatosságát ezek az utóbb kevéssé ismert vagy elismert szerzők tartják fenn. Közülük válogatunk, hogy kiemeljük őket a feledésből. Legalább a tudat, tudatunk következő „kihagyásáig”

Dr. Bárdos László
irodalomtörténész

Fodor József

1898-1973

SÓHAJTÁS A FÖLDHÖZ

Oh, áldott agg erdők és buja földek,
Rovaraikkal; s vizeik, mik ássák
S öntözik; s gyöngéd, hajlékony palánták,
Míg testükből szöknek s testükbe dőlnek
Pihenni! Oh, nyugodt, isteni ölnek
Hűse, s mik útjukat rebbenve járnak,
Tisztaszemű állatok s a sudár fák
Lakói, és a légég, mely kiterjed
Mindenütt! — Én e halk zsongás-levésnek
Csöndjét már elvesztettem, ég a lélek
Bennem; és öledtől rossz szenvedelmek
Vittek el, föld: De hogy boldogtalan-vad
Vagyok: és hogy e világon nyugalmat
Nem találok többé — anyám, te, halld meg!



NÉP

Mint pillér tartod a Történelemnek
Nagy játékát; pompák és rangosok
Élő-dísz-ívét, dús alakzatok
Ormát, tornyozó dühe közt e nemnek!

Vad harcok kavarnak, s égve tűnnek;
Mint lázálom, villannak nagy napok,
Hős-gar, dús vonulások, kúsza sok
Hulláma: kábulatai a szemnek.

Mint óriások égtiporni zugtak,
Fénylik, dörög, bomlik a büszke utnak

HÁLÁS VERS A SZERETETÉRT

Be nyúltok értem, tarttok, míg megyek,
Mézes szivek, meleg szók, szép kegyek,
Tapasztva az élethez, mely szalad,
S már itt velem, hol állok, perc alatt —
(És álomszerűen és badaron
Visz, láthatatlan, a bűvös karom,
Afelé, mit kimondok: s ámulok,
Míg egyre közelébb e köd-dolog;
Elnyelte ezt is azt is körülem,
Óh illó élet, furcsa rejtelem;
Be sajkok, élek, forrok, izzadok,
S mily halálos szép láz, mi itt lobog;
Sovárgás, kín, öröm, és gyöttelelem,
S be jó, hogy más szív játszik itt velem,
S a létben, még mint egy, teszek, vagyok;
Száz inger, szép, melytől szállok, rogyok;
Óh, vonzás, hév, közelség, jó szavak,
Csak jőjjenek, szívvel simítsanak;
Utánam villant pillák és kezek,
Miket hálával ölelek, viszek;
Lázás, részeg élet, csak símogass,
Szavak becés hangja, szem, sugaras,
Áramló láng, száj —, vér —, s élet — közel,
Lágy tapadás, hű, ne eressen el;
Csak nyújtsd, élet — nézd, mennyi int, csal ott! —
Karod még, fogd a messze indulót;
Szemek, szivek, arcok, szavak, szavak,
Támolygó belsőm, boldog, kúsza, vak;
Életnek gyűrűi, lágy, füllt napok,
Késő forró fénylés, mit így kapok:
Üzenem mind a jóknak (üzenem,
S kedvem küldi, szívem, hálás szemem

Gőgje hajlott tested hídja felett —

Világtartó Atlaszok maradéka:

Oh, Nép! — S mi lesz, ha a tánc már elég: ha
Megúnva, válladat kiemeled?



EGY ELENGEDETT MADÁRRA

Eridj, madár, itt a te birodalmaid,
Fák font köze, hűvös avar, szabadság,
Nyúlt törzs hegyét nagy ég szelei mossák,
S varázs von itt óvó határt, hatalmat.

Meddig a tág szem ér, vagy szárnyad elhat,
Minden tiéd: s ha zárt a röpké rabság,
Hogy óvó gondot tört röptöd gyógyítsák —
Jobban nekem fájt. Most szállj! Szűnt tilalmaid.

Az édes és halk végtelen nagy élet
Zsongásában tűnj, menj. A nyárnak éledt
Tengere hív, halld, mint lágy láncot oldok —

S kezemen hagyva tollad lágy puháját,
Szívemben egy bohó bú futva fáj át,
Míg boldog tüntödön ujjong, a boldog.



ÉLETRAJZ

PACSIRTA

Aranyba kapcsolnám a szád,
Folyékony mézbe szíved!
Fönn az égben lenne hazád,
Ott fújd, fújd az éneked!
Te, édes hangod gyöngyöző,
Te, szívet-nevettető!
Alattad a fél-zöld mező,
És fönn, fönn a kék tető!



S idegeim, a boldog zsibbadók,
S életben, hévben fürdők itt, e szók):
Köszönöm mind e lángot, lágy szelíd
Örömet, hév valót, mely úgy telít,
Tartó áramba fogva szüntelen,
Új, értt, dús ízt éreztetőn velem,
Míg vén utam halk esti pírba vág,
S hogy furcsa bár: mély, szép, szép a világ!



BÁNAT

Milyen jó búban zsongani,
Bús, belső dalban bongani,
Legjobb, ha fáj, mi fáj.
Mín gyűlt seb, hogyha megered,
Halk enyhülésre nyit teret,
Könnyűlsz, ha szól a száj.

Mint lágy hullámban, bánatod
Lelkedben zsongva hányatod,
Be jó, mint reng belül!
Könny-ült gyerekek kínja mély,
Könnyben ringatja méla éj,
Halkul a bú s elül.



MÉG LAKLAK VILÁG!

Boldog szédülések évszaka,
Száll a szélben a fűvek szaga,
Száll a szívben tenger érzélem,
Bú és szerelem.

Már hány éve itten élek én,
Bolygó vándor e tág földtekén,
S frissek bennem még napok, csudák,
Még laklak világ.

Forró bánat és forró öröm,
Dac, mely túllép szürke szűk körön,
Tett és hév, amely csak nagyra tör,
Lét: kín és gyönyör.

Gyűlnek, folynak földi napjaim,
Én csak lépek, mint sok hajdanim;
Mint múlásom, törvényen kívül,
Friss lelkem, hevül.

Még annyi terv álom és jövő,
Még annyi fagy és száz drága hő:
Míntha most indulnék az uton,
Vársz lét, szép vadon.

Zsongó nyárban, nyárnak szép delén,

HŰ TÁRSAD: ÉNEKED

Lágy, bús rímeidbe fűzd, ami bánt, ront,
Szenvedni jó neked!
Testvéred, barátod, szerelmed, szorosan font
Hű társad: éneked.

E világon egyedül vagy, magadban,
Avval is, aki van,
S mit rímbe társz, abban telik ki, abban
Életed boldogabb.

Hideg s ijesztő a világ: s mi boldogíthat,
Hang: csak szód, dallamod,
Csak evvel szűnik az űr: s hol ez nincs, vad
Magány és kín van ott.

Hát verd ki, szenvedés, nagy Jóm: a versem,
Világ, te: légy kereszt.
Csak ha véreddel váltódsz: élsz, különben
Hullsz. Az nyer, aki veszt.

S az vagy, kivé magad szülőd, Nap és Hold
Adjon bár vért, nemet:
S jaja, ha nem szülőd! Léted bús, fölös, holt,
S üres jód, örömed!
(1962)



A VIZEKEN BORZONGANAK A HATTYUK

A vizeken borzonganak a hattyuk,
A hósín hattyuk szürke-zöld vizen,
Száradtan éles levelek sziszegnek,
December int már táncos-szelesen;
Telet vár e vihar-végzetű csillag,
A fél föld: nyár-kánkán a másikon;
Reszket az őz, a nyúl, vad csőre fordul;
Merev tél itt — túl forró fájdalom.

Te is, ki hordod éveid palástját,
Tarkált sávval, sokterhű hátadon,
Álmok bolondja: merre visz a szél már,
Boldog bolondság vállalt súlya nyom;
Meddig bírsz még a fagyból hőt lehelni,
Zúrból zenét kivonni részegen,
Hogy durva zaj közt éljen a szép, összhang —
S nagy életet, túl minden életen?



Száll a fűszag, illet ing felém —
Szálló illat, ifjú-nyári rög,
Ifjú és örök!
(1962)



MILY NAGYOT MERTÉL

József Attila halála 25. évfordulójára

Kerteken, erdőkön, völgyeken, dombokon át
Száll a november;
Fényben, esőben, ködben, bús ragyogásban
Szárnyal a télnek.
Eszembe jutnak évek, régi napok,
Eszembe jutnak,
Mikor még éltél, s harcban álltunk a jobbért. —
Korán vitt el a vég
Egy kora téiben!

Mily nagyot mertél! És megtorlatt a rossz;
S egy kicsi szírtén
Áltál te — és körül a gond, nyomor, baj, —
Óh, be nehéz volt!
S lázas szívvel, mint megszorult vívó utolsó
Hósi csapást ont:
Irtad a verset! — Kietlen volt harcod: s kietlen,
Durva a véged.

De híred megváltottad: örök hírt,
Mártiri élet
Árán! Ám keserű s bús e hír nekünk, kik
Láttuk a Pályát —
S mondjuk: becsültek volna jobban, míg élsz,
Idők, s az élők:
Ma olcsón ünneplők! Drága e hír: ám ma ott vagy
Néped szívében.

Vallanak a dolgozók: s vallanak mind, akik
Nagyra teszik föl
Az életet! Utmutató, csillag és példa vagy!
Mert nyomor és gond,
Balga, szűk-szívű s irigy próbál, míg itt élsz,
S küzdesz a Téren: —
Ám élve-halva győz a Nagy: s az Eszme él,
Hóse nevével!
(1962)



A versek írásmódja az alábbi kötet
szövegközlését követi:
FODOR JÓZSEF: Szertelen ünnep,
Válogatott versek, 1922–1962, Bp. 1963.

Ady Endre
KOZMOPOLITÁK



Nagyon szegények a klerikálisok, ha az ő legnagyobb ágyújuk a kozmopolitaság vádja. Mondtuk ezt már sokszor és elégszer. De nekik szegényeknek gyakran elő kell venniük e nagy ágyút. Valaki közülük elővonatta most újra és újra Pikler Gyulának szegezte, akire rálóttek ebből az ostoba, puffogó ágyúból egynehányszor már.

Azt kellett pedig a nagy ágyúval elbőgni újra, hogy hazátlan és kozmopolita népség a zsidó. Miért? Mert Pikler Gyula, nekrológot tartva Pulszky Gusztávról, a többek között s igen mély és okos dolgok között ezeket mondta:

"Egész nevelésünk haladásellenes, anélkül, hogy tudnók; a végett, hogy az ifjúság fogalmat nyerjen az emberi műveltség erejéről, feladatairól és különösen a nemzeti művelődés feladatairól, történelmet tanítanak neki, a lelkesedés forrását a múltban keresik számára, a történelemből egyes speciális múlt érzéseket, gondolatokat és törekvéseket választanak neki ki követendő például. Pedig a történelemből csak bizonyos legáltalánosabb igazságokat szabadna számára kivonni, továbbá azt a tanulságot, hogy a nemzetek és emberek jóléte onnan származott, hogy folyton megváltoztatták meggyőződéseiket, érzelmeiket, törekvéseiket, eszközeiket."

Ezekért a sorokért vonatott most újra elő a nagy ágyú. Ezek a sorok bizonyítják, hogy micsoda istentelen, komisz, hazátlan népség a zsidó. Azt meri tudnillik mondani, hogy kétszer kettő = négy s azt meri mondani, hogy nagyon ki találjuk húzni a lutrit, ha tovább is a múltban él s nem tud élni.

Magunk kinevetnők magunkat, ha komolyan pörbe szállnánk ilyen nagy naivsággal. Hiszen végre is szaporodnak már nálunk is azok az emberek, akik a tudomány megállapításait, kétszerkettőit vérükbe menesztik át s nem vitáznak az analfabétákkal azon, hogy van-e "i" betű vagy "á" betű.

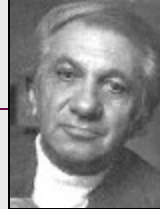
Az egész dologgal más okból foglalkozunk. Amit ugyanis Pikler mondott, az hite és tragikumuk volt Pulszky Gusztávnak. Ejnye néhai hazátlan kozmopolita, zsidó Pulszky Gusztáv! De meg még sokan hirdetnek ilyenfélét az egyedül idvezítő vallásban születettek közül is, de az eretnek keresztyének közül is. Magyarok, sőt fajmagyarok! Csak nemrégiben egy püspöki jogakadémia tanára, Bors Emil dr. summázta ezeket a dolgokat. Kozma Andor pláne verset ír a múltban élés és históriamánia ellen. Mit akarnak hát a zsidókkal a klerikális nacionalisták? A leghatározottabban tiltakozunk ellene, hogy a kozmopolita címet lefoglaltassák a zsidókkal! Hohó! Ha a tudományos haladás, tisztult gondolkodás, modernné válásra törekvés és kultúra kozmopolitaság a klerikális szemekben, akkor vagyunk itt még többen kozmopoliták!

Nem vagyunk talán elegen, de ha az Idő és Sors ezt a kis országot fenn akarja tartani, ha van vele valami céljuk: leszünk még nagyon sokan. Mindenesetre pedig lesz köztünk elég zsidó is, mert ez a nemes és intelligens fajta egy országban sem segítette szebben és erősebben a haladást és kultúrára térést, mint a mi országunkban.

Bömbölhet hát nyugodtan a klerikális ágyú. Aki élni, dolgozni és haladni akar ezért az országért, büszkén viseli a kozmopolita címet, amit klerikális nacionalisták adnak neki. Ha valamikor csakugyan lesz ebből az országból valami, ezeknek a kozmopolitáknak köszönheti, nem pedig a sújtásos, félig Ázsiában élő, a nyers hús és lótej daliás korán rágódó, zsidópüföllő s frázistgyártó hazafffyaknak...

Nagyváradai Napló 1902. július 6.





A VILÁG BETEG MOST, NEM ÉN

A világ beteg most, - nem én,
a világ szíve fáj,
nem én sorvadok, - a remény,
nem én tűnök, - a táj.

A ház, a hegy, a völgy, a hon
új éjt visel magán,
mint sötét ruhát alkonyon
egy elhagyott leány.

A szó, a gondolat, a tett
nyálkásan meglapul
s önmaga csigaháza lett
a szellem is, balul.

Szabadság? Ó, mennyi lator
szájában forgatott!
Így aljasított el a kor
minden gondolatot.

Hát mit keresek, mit kíván
szívem, milyen italt?
ha szomjú torkom és a szám
nem zengheti a dalt,

mit is kívánnék még? - Tilos -
ó, vers, ez a neved
s a könyv csak balga papiros,
amely a betűket

úgy hordja hátán, mint a rab
kegyetlen kényszerét,
mint sziklás hegy a váját utat,
mint felleget az ég.

A kényszer ellen lázadunk
világ bordái, mi,
költők! Szegény nép, nem hagyunk
a mélybe hullani!

1943



EGÉSZ ÉS MEG NEM BONTHATÓ

Ez is vagyok, az is vagyok,
bánat, derű meg nevetés,
felhő, de közben napsütés,
beszélék is, meg hallgatok.

KÖLTŐ VAGYOK

Költő vagyok, hát verset költök,
kényem és kedvem így lelem,
velem már hiába pöröltök,
elbukom, ez a fegyverem.

Üvölt a zsarnok és a gyenge,
ámde fölöttem nincs erő,
megfulladok a szerelemben,
nem bírsz velem, leteperő.

Múzsám a hegy, e gazdag múzsa,
lantom a hold, a mély egem
még a nap is az igám húzza,
dalra tanít az értelem.

Ez a világ ha áll, ha elvész,
megőrzi minden lábnyomom,
költő vagyok, ki kutat, cserkész,
túl a tűnő világokon.

Letörlöm a jégrajzú múltat,
ezüst világom sustorog:
akik egy eszmét hordva hulltak,
őrzik őket a csillagok.

Nincs szavam, nincs hatalmam,
szerelmem van, dalom van,
napom, egem, sajátom.
Nem látom. Kitalálom.

S ha értem jön az ördög,
én egy oroszánt költök
s megmutatom a Réznek:
költött oroszán véd meg.



HÁBORÚ UTÁN

Ó, mégis jó a föld,
hát vess belé magot -
mert élted nélküle
már meg nem oldhatod.

Nagy ősz! A ködgomoly,
a pára szerteszáll,
ó, mégis jó a föld
a szörnyű vész után.

Mint szervezetem, komplikált,
ellentétekből épített,
része a múltó réginek,
s az is, ki véle harcba szállt.

Ez is vagyok, az is vagyok,
saját képletű ötvözet,
amelyben megolvadt hegyek
érce-salakja bugyborog.

Ne követelje senki hát,
hogy kék legyek csak, mint az ég,
mint sós a só, - egyféleség,
egyhangú rossz egyformaság.

Bennem is tél, nyár változik,
lelkesség, fáradt fájdalom,
s akarom bár, nem akarom,
nevet a szív, kiáltozik.

S együtt e sok: élő, ható,
együtt e sok: a szenvedély,
a szirti csúcs, a bányamély:
egész és meg nem bontható.



AZ EZÜST KEHELY

1.

"Koporsóhiány? Az elváráshoz képest? És gyenge kapacitás?" Árvai saját felháborodott szavaira ébredt, s egy pillanatig, lebegve az agyvérzegénység kábulatában, még a tegnapi repülőgépen érezte magát, a majdnem rézsútos ereszkedésben, ahogy, ugyancsak rézsútos, de fölfelé, feljűk csúszott térképszerűen a város. Ez az éjszaka egy álmoktól meggyötört Árvait lökött ki magából, mint annak idején halzsírzagú, emésztőnyákos bensejéből a Cet azt a bizonyos Jónást, akinek tragikus-komikus személyével, az egyháziakról nem is szólva, már annyi író, festő, szobrász visszaélt, önös céljai érdekében, ki így, ki amúgy értelmezve szerepét. Most, hogy imbolyogva lelépett a rekamiéről, a kora reggel bizonytalan fényeibe kapaszkodva, lassan azonosítani kezdte helyzetét; a körvonalak mindjobban kirajzolódtak, rajzolatukban megkeményedtek, plasztikussá váltak a felületek, s az alvásból kihallatszó mondattöredékekből összeállt jelentésük. Most már nem tapad a Ferihegyhez közeledő München-Budapest járat menetrend szerinti MALÉV-gépének kajütáblakához, mint egész éjszaka álmaiban, itt áll a négyszelvényes erkélyajtó vetülő fényeiben, háta mögött írnokszobájával, a rendezetlen, egymásra dőlő könyvekkel a polcokon, egy soha-elrendezés állapotában; a gombóccá gyúrt papírokkal íróasztalán és a már említett rekamiéval, amelyről az éjszakai forgolódásban lecsúszott agyongyötört lepedő, emberien gyúrt, vastag ráncsaival, elterülve a parkettán.



Tífusz és annyi más
betegség vágatott -
de mégis jó a föld,
hát vess belé magot.

Vetésed dombjain
virul a sarjú-zöld:
szolgából most szabad,
egész hazád köszönt!



ELVESZTETT ÉVEK ERDEJÉBEN

Valami még elintézetlen,
perben vagyok még önmagammal,
fogalmazom a vádbeszédet
szorult torokkal, zúgó aggyal,
fogalmazom a vádbeszédet
magam-emésztő fényes hőben,
én tudom, mennyit mulasztottam,
mennyivel több telt volna tőlem.

Az emberség volt utam célja,
ez volt a fényes, tiszta reggel,
igazság, szépség, jog, szabadság,
kimondom tömör közhelyekkel.
Háború, éhség kerítésén
átvonszolódva, agyonverve,
üveges-szemű holtak arcát
cipelve támadt jövőm terve -

és ezért tudtam élni újra,
kezdeni újra az egészet,
hinni a munkát biztonságnak,
az emberséget osztályrésznek,
s bár tántorogtam még a létben,
csak bízni tudtam, s alig járni;
azt mondtam, érdemes volt hinni,
szegényen, űzve erre várni.

S most szembenállok önmagammal!
zajló és elfecsérelt évek!
idegrendszerem erdejében
hallgatom ezt a vádbeszédet.
Tanúja voltam annyi bűnnek,
hívője annyi hazug szónak,
köszöntem annyi bűnözőnek,
szadistának, hamisítónak.

Fölment a nemtudás meg az hogy
félelem űzött s meghajoltam?
Semmi se ment föl! Kétely tépett?
magam is csupán árnyék voltam?
Hiszen az én sírom is ásták,
hurkot nekem is készítettek,
megbízhatatlan voltam én is,
megjelöltek, indexre tettek -

VÁLASZ NÉLKÜL

és hogyha többé nem lesz soha reggel
és vad sörényét úgy teríti szét
a hajnalban lezuhanó sötét
hogy félve érzed borzongó kezdeddel
síkos és hideg s nyálkás tömegét?

és hogyha hiába nyúlsz majd a kapcsolóhoz
a wolfram-szálak nem izzanak át
az üvegcsőbe nem hasít a láng
mely a méhviasz tetszhalából oldoz
s a zárt sötétből tágas fénybe ránt?

s ha nem lesz ajtó ablak még egy repedés sem
egy cirkli sem melyen az ór néha benéz
és arcodnak s szemednek nyoma vész
s egy sejt leszel az egynemű egészben
és odakint fekete hóesés?



A HADIHELYZET MEGSZÖVEGEZÉSE

Áll a konkurrenciaharc a huszonévesek
és - mondjuk így - a többévtizedesek között
Ő nem a művészet maga
vívja itt harcát zihálva
inkább a szív a máj meg a tüdő
az érrendszerek csetepatéja ez

Különböző zárójelentések szembesítődnek
kétféle öntudat pengeéle villan
részint
a képzelt tetők fölött hegedülő
naiv önbizalom
a művészet úgynevezett
örökkévalóságába vetett hit
amely provokálja az ifjak tériszonyát
akik viszont
egy rángatózó rock-aréna
valamint egy neo Feszty-körkép
továbbá egy széthullott betűszekrény
különlegességeivel válaszolnak
s ezért olyan bizarr a helyzet
hogy megszövegezése
túlontúl sok humoros szót igényelne
s némi beckett-i abszurditást

De semmi baj kartársaim
bálványdöntögetők és elzuhant fatörzsek a porban
végülis
a költészet megmarad
mert élettani kényszere a fennmaradás -
nem is magának a költészetnek talán
mondjuk inkább
az elavult szavak szótárából idézve
az emberiségnek
illetőleg még pontosabban
az egyes embernek inkább
akinek
az oxigén
a napi kalóriamennyiség
a szerelem hevülete mellett
még a képzelet felhajtó erejére is szüksége van

áradt folyó a hordalékot,
sodorja mindezt áradt vérem,
szorong a szív, kiált a lélek
elvesztett évek erdejében,
elvesztett évek sűrűjében
vállaimon a púpos kínnal,
szembesítve az ifjúsággal,
szembesítve az álmaimmal!

1955 SZEPTEMBER



JÉGBE METSZETT ÉBREDÉS

Reggel zuhany

Mint izzadt ing lehull az éjszaka
rálépek rongyaira
nem győztesen
ki fényes homlokkal szétvetett lábbal
az égre néz
s szemében sarló nevetés

Nincs semmi ok a dicsekvésre

A mínuszok kékezüst rovátkái
a kifent reggelek borotvaéle
a Duna felől ködoszlopban jön a Nap
az öngyulladás mámorában

Nincs semmi ok a dicsekvésre

A Magatartás című mutatványt
mint minden reggel most is újrakezdem
és minden trükk bejön csak egy nem
a nevetés
a télikertben jég-szobrok teáznak
egy fagyott madár füttye jégcsap ágon
fölragyognak a metszett jéglemezkék

Itt állok fehér térben gyűrött pizsamában

1987. JANUÁR❖

A HELYREÁLLT REND

Sosem segít de szájalomra kész
hát kérlek hogy ne sajnáltasd magad
ha látja kínjaid - a lelki társa vagy
zokog jajong: micsoda szenvedés!

De amint múlnak lassan kínjaid
s érzékeny arcodon egy kis derű



A RENDEZVÉNY VÉGE

Már leszerelték az álmennyezetről a csillárokat
a konfetti kigyói egy sarokban összesöpörve
a jelmezkölcsönző elvitte az ünnepi öltönyt
a nyomdászok szétdobálták már a szedést

Már csak egy fuldokló gyertya lobog
a táncoló léptek a parkettán messzire futnak
az emlékszobából száll a szoknyasuhogás
az ablakon túl már némák az emlék-rigók

Az ágyon a lepedő hűvösen simán világít
az asztalon kés villa papíron megtorpant sorok
szétlazult újra a tárgyak fegyelme
a föld és a menny közt a lift elakadt
kék feszületként állnak a fák

és szavakat ahogy az idő s a szenvedés lecsupaszította őket
Bartók dobjait brácsáit klarinétjait valamint felsíró hegedűit
a szépséget ahogy én rendültem meg tőle
mert amit sugall csak félszavakban mondható ki
mert sokfélesége már kimondhatatlan

És itthagynom a női arcok megannyi változatát
a mindig és mindig átörökülő antik profilokat
s a barbár szemek zöldszürke szertelenségét
szabad repülését a gyűrűzetlen madaraknak
arany fésűjét a nyárnak a délután könnyű hajában

Úgy hagyom itt ahogy fényőrző szemem s a rostirón
örökül adja

1987. ÁPRILIS 27



A Magyar Elektronikus Könyvtár
adattárából.




Váncsa István
Élet és Irodalom
2008. 27. szám

Gondolkodó magyarok

*"Rendes magyar ember nem buzi."
(Esterházy Péter)*


A menet élén Borisz haladt, a Lord Major, fején rózsaszín cowboykalap. Ezt nem Rejtő írta, hanem a BBC, sőt fotót is mellékelte hozzá, meg lehet rajta csodálni a hirtelenszóke Boriszt, amint azt a meghökkentően rút, Blake rémálmaiba illő, brillantrózsaszín kalapot üdvözlésre emeli. Igaz, a nevét Borisnak írja, és nem Lord Majorként, hanem London Majorként emlegetik, de akkor is. Vezeti az eldzsíbítiket az Oxford Streeten és a Regent Streeten, le egészen a Trafalgar Square-ig, mögötte félmillió tömeg nyomul, az út szélén további tíz-

vagy százazrek integetnek, de nem úgy ám, ahogyan az szerintünk ily esetekben helyes és illő, hanem, talán ez a legjobb szó rá, fraternizálva. 



Domokos Zsuzsa
Élet és Irodalom
2008. június. 27.

A ló másik oldala

Amikor 1989-ben eltörölték az állampárti, többnyire már csak névlegesen működő KISZ-es ifjúsági szervezeteket a középiskolákban, senki nem hitte volna, hogy a kamaszoknak hiányozni fog a politizálás, illetve a közösségi élmény. A kilencvenes évektől semmit sem tanítottak meg a középiskolákban társadalomismeretből, noha az oktatási reformban bevezették ezt a modultárgyat. Sok középiskolai tanár vallotta ugyanis, hogy a polgári demokrácia tanítása csak egy újabb keletű politikai propaganda lenne. Az ideológiai-politikai önképzés terepe a rendszerváltás utáni tanulóifjúság számára az internet lett. Ami a szélsőséges propagandának is eszköze lett, nem csak a tudományos igazság tárháza. 




Szendrei Lőrinc
Népszava online
2008.07.12.

Luxusnációk az újlipótvárosi patkánymoziban

Titkos vetítésen mutatták be a zsidógyűlölő Jud Süß című filmet.

Hetek óta keringenek a hírek arról, hogy valahol bemutatják az 1940-ben Németországban készült antiszemita filmet, amelyet Lion Feuchtwanger Jud Süß című könyve alapján forgattak Goebbels náci propagandaminiszter ihletésére. Többszöri nekirugaszkodás után, csütörtök este végre találtak helyet a filmet forgalmazó Gede testvérek, a vetítésre csak előzetes bejelentés alapján, szinte titokban lehetett bejutni.

Gyülekezik a közönség a Hegedűs Gyula utcában. A helyszín nem véletlen, hiszen szántszándékkal választották az apró, patkányszagú pinchelyiséget az Újlipótvárosban annak a filmnek a bemutatására, amely a náci propagandaminiszter, Joseph Goebbels antiszemita filozófiájának vérfagyasztó és megrázó „alkotása”. 




Szabados Krisztián
FN. (Figyelő Net)
2008. júl. 1. kedd

Nekünk anyyi - nem lesz növekedés

Ünneprontó leszek. Nem osztom Szalay-Berzeviczy Attila optimizmusát, aki szerint „Magyarországban benne van a gyors növekedés potenciálja” (Figyelő, 2008/24. szám). Ugyanakkor támogatom Bajnai Gordon felhívását, hogy a versenypárti Magyarország fogjon össze (Figyelő, 2008/25. szám), bár ezzel kapcsolatban is szkeptikus vagyok.

Elveszett két évtized

Ha pusztán a gazdaságot nézzük, akkor elképzelhető, hogy radikális váltással három-négy év alatt rendbe tehetőek a dolgok, és az ország néhány évre növekedési pályára állítható. Am a hazai politikai elit megbocsáthatatlan bűne, hogy az elmúlt két évtizedben Európa, sőt, a világ egyik legversenyképtelenebb társadalmává silányította a miétnet. 



Petőfi Irodalmi Múzeum

100 éves a Nyugat! Kiállítás a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeumban

A Nyugat több volt, mint folyóirat. A huszadik század első felében vele együtt született meg az irodalmi modernség. A Nyugat új irányokat mutatott esztétikai kultúránk, közgondolkodásunk, ízlésünk, kritikai szemléletünk alakulásának.

A Nyugat nemcsak az irodalomról szólt. Szerzői a lap hasábjain a kezdetektől fogva szolidaritást vállaltak a társművészetekkel, Bartók és Kodály új korszakot nyitó zenéjével, támogatták a modern képzőművészet rokon törekvéseit, figyeltek a színház újító tendenciáira, és nagy nyitottsággal ismerték fel az akkor formálódó film- és fotóművészet

A kiállítás az év végéig látogatható.


jelentőségét. A Petőfi Irodalmi Múzeum kiállítása fényképek, kéziratok, kották, relikviák, festmények, játékos adatbázisok, archív film- és hangfelvételek egymásra rímelő világával mutatja be a folyóirat több mint három évtizedes történetét, az alapítók gyakran konfliktusokkal teli műhelymunkáját, művészek, zenészek és szerkesztők ösztönző sokféleségét.



Andrassew Iván
Népszava online
2008.07.12.

Előbb kellett volna

Tegnap reggel egy időre ismét fölbukkant a világhálón a kurucinfo, majd néhány óra múlva megint láthatatlanná vált. Amikor a melegek fölvonulása előtt eltűnt, azt reméltem, hogy a magyar állam, a magyar titkosszolgálat kérésére blokkolták az amerikai szerveren. Bár jóval előbb kellett volna.

Mielőtt bárki nekem rontana, hogy miképpen kívánhatja bármilyen sajtótermék betiltását egy újságíró, jelzem, hogy a sajtószabadság is csak akkor működik, ha van egy határ. Az, hogy a kurucinfo évek óta gyávák módjára az amerikai sajtójog mögé bújva, a legocsmányabb hangnemben ír kisebbségekről, emberekről, a múlttól, talán még beleférhet a sajtó meg a véleményszabadságba, a terrorcselekmények szervezése azonban nem. Azt, amit ez a mélynyilas, vérnáci orgánium az utóbbi hetekben a melegek ellen megengedett magának, nem a sajtójog, hanem a polgárháborús jog kategóriájába tartozik. 

Vissza a tartalomjegyzékhez.